



ÖRTÉNETI APOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Bethlen Gábor és a felső magyarországiak. (V. közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — Az 1836-ban elfogatott Lovassy László és társainak pöréhez. (IV. közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Kazinczy Ferencz eredeti leveleiből. (XV. közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Gr. Kornis Antal kamarás, hunyadmegyei főispánhoz stb. intézett levelek. (III. közlemény.) — Gr. Kemény László levelei gr. Petki Annához. (III. közlemény.) — Kolozsvár 1848-iki jegyzőkönyvéből. (IV. közlemény.)

adjon hitelt beszédének, az mit én szómmal mondand, és kegyelmed is minden dologról bizvást izenhet általa, az mirül kegyelmednek jó akaratja leszen és kívántatik. Tartsa meg isten kegyelmedet jó egészségben. Datum ex Arce Unghvár die 24. Junii Anno 1616.

Spectabilis ac Magnificae Dominationis
Vestrae

Servitor et Frater addictissimus
GEORGIUS D. (Drugeth) DE HOMONNA m. p.

Alább Homonnai kezével: P. S. Uram, az hajdúk között volt emberem, de nem hogy azok most feltámadnának, sőt úgy félnek az mostani cselekedetekért ő felségétől, szidják az vármegyét; Rákóczy Györgyre s Bogdánira adnak útát, hogy ők vették erre őket; kegyelmed csak keményen irogasson rájok; azok azt cselekeszik, az mit kegyelmed nekik hágy; sőt az elprédált marhát is el nem merik költeni, az melyeket az Fekete Péter hadától nyertek; meg vagyont tiltva egymás közt; az vármegyék is, az kik felültek, leszállanak; mert látják, hogy senki sem bántja őket s az hajdúk is veszteg ülnek; Rédei is eloszlott, maga Váradban ment, valami gyalogot hagyott Várad mellett szintén.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Comiti Sigismundo Forgács de Ghymes Judici Curiae Regiae et Consiliario Sacrae. Regiaeque Majestatis, nec non Comitatum Nográd, Zabolcs et de Sáros Comiti et Partium Regni Hungariae Superiorum Generali Capiteo etc. Domino et Fratri mihi observandissimo.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

BETHLEN GÁBOR

és a felső magyarországiak.

(1614—1619.)

Közli: Szilágyi Sándor.

1616. jun. 24.

XXII.

Spectabilis ac Magnifice domine et Frater mihi observandissime.

Salutem et servitorum meorum paratissimam commendationem.

Mivelhogy kegyelmed irt énnemkem arról, hogy kegyelmedhez szolgálmat bocsátanám, mely szavahihető és hivem volna: arra képest ez levelem megadó jámbor szolgálmat Vedány Jánost bocsátottam oda kegyelmedhez, szóval izenvén kegyelmednek általa; kegyelmedet azért kérem azon, kegyelmed mindenekben

1616. Jun. 26.

Datum in Arce nostra Bitse, die 26. Junii 1616.

XXIII.

(*A levél eleje hiányzik*) — — Mivelhogy ő fölsége megparancsolta immár Homonnay uramnak, hogy vesztegséggel legyen és hadát sloszlassa, mert nem akarja ő fölsége, hogy Erdélyre menjen. Rédei Ferencz is azt írja nekünk, hogy ő Bihar vármegyéből kiljebb nem jó és az ő fölsége ditióját nem is akarja illetni, csak innét ne adjanak okot reá. Mi megíránk neki, hogy jól cselekeszi, hogy határán belől tartja magát, sőt intettök azon, hogy szálljon le és ne adjon valami nagyobb veszedelemre és keresztyén vérontásra okot. Radul vajda ő nagysága ha az töröknek kedvét elsőben nem keresi és annak consensusából nem leszen fundamentoma indolatjának nem látjuk módját, hogy bemehessen Havasalföldében, sőt félo, hogy mind az vele levő vitézlő népnek s mind magának veszedelme ne következék miatta, kit ezelőtt magának is megirtunk.

Az mi az vármegyék insurgálását az mi illeti, azt írja kegyelmed, mivel azt praetendálják ő kegyelmek, hogy az mi levelünkhöz képest kellett insurgálniok, erre kegyelmednek mi azt írjuk, hogy ez napokban mind Szatmár vármegyének, Szabolcsnak és Abaúj vármegyéknek is követjek volt nálunk, kik mind szóval való izenetekben s mind írásokban arról követnek minket, hogy magok oltalmazásáért hirünk neköl föl köllött ünyiek; oztán hiszem kegyelmed főispán Szatmár vármegyében, tudjuk, olvasta kegyelmed az mi levelünket, de nem találja kegyelmed azt abban, hogy mindjást fölüljön az vármegye és táborban szálljon, hanem, hogy készen legyen in omnem eventum, úgy, hogy ha az szükség fogja kívánni, az hova ő fölsége parancsolja, oda mehessenek, de ez csak az Kolonits uram motusához képest lett. Nem mi vagyunk, uram, az tumultusnak oka, nem, hanem az, a ki ő fölségét tanácslotta (*itt a levél le van szakadva*) — — — — ronták, ez lön effectusa indulatjoknak. Ezt akarók az kegyelmed leveleire válaszul adnunk kegyelmednek. Mi könnyü uram az országot megzavarni, de igen nehéz osztán megcsendesíteni. Éltesse isten kegyelmedet.

Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor Amicus et Affinis benevolus
Comes GEORGIUS THURZÓ mpria.

Külczim: Magnifico Domino Andreae
Dóczij de Nagy-Lucse *stb.* Cito. Zattmár.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1616. jul. 29.

XXIV.

Spectabilis et Magnifice Domine et Frater observandissime. Servitiorum meorum addictissimam commendationem.

Az kegyelmed leveleit itt herknechti házamnál adák meg. Egyikben jelenti kegyelmed, hogy az mit Kassán végeztek vóna, minden írásokat kezéhez kerítette vóna és hogy kegyelmed immár végére ment vóna minden írásoknak, kikben kegyelmed felöl is emlékezett vóna; kegyelmednek hitem szerint (*kimaradt talán: mondom*), hogy én előttem kegyelmed felöl semmi emlékezet nem vót; jelen vótak az kamorás urak is, azok is megmondhatják kegyelmednek. Titkon magok között mit forraltak, s mit végeztek, azt nem tudhattam, s bizony most sem tudom, mert én előttem igen titkolták; mindazonáltal én nyilván protestáltam előttök, hogy ha hirem nélkül conventiculumot csinálnak és ő fölsége, vagy az ő fölsége hivei, vagy szolgálai ellen valamit végeznek, annak per totum contradíciók és semmi úton nem consentiálok; én előttem esküdtek erősen, hogy semmit affélét nem cselekesznek; ök lássák, mint solválják abból magokat, holott afféle conventiculumot az ország sub nota perpetuae infidelitatis interdíció; ök is eleget protestálnak, hogy ő fölsége ellen semmit sem igyekeznek cselekedni, hanem az kik turbatores publicae pacis találatnak, arra gondjok leszen, azt pedig sem én, sem kegyelmed, sem más magára nem veszi. Ha pedig kegyelmedet valaki ok nekül diffamálja, kegyelmed in jure honoris requirálhatja őket és in poena talionis vincíálhatja. Kegyelmed azért, ha mit kegyelmednek becsületi ellen cselekedtek, ez szerint procedálhat ellenek. Az ő sok kiáltások, tudja

kegyelmed, hogy ő fölsége személye szerint jelen lévén is az gyűlésbe, magvagyon, ő fölségének azt is mind végig meg kell hallgatni és patienter eltűrni. Ez pedig bizonyos, hogy ha be nem hittam volna Kassára őket és sok ratiókkal és intésekkel nem csendesítettem volna, bizony valóban conventiculumot tartottak volna kívül magok között; holott el vót mind hadok s minden igyekezetek rendelve, hogy elsőben Homonnai uramra, azután kegyelmedre reá menjenek és tüzzel vassal kegyelmeteken legyenek; kiből sok vérontás és nagy rebellió támadt volna, kit bizony sok haddal, költséggel is nehéz vót volna compescálni; ha azért isten által jó szómmal, sok szép intésimmal ez gonoszt eltávoztattam, úgy tetszik énnekem, nem gonoszra, hanem jóra kellene magyarázni és jó néven is kellene venni. Tudja kegyelmed, az intensiva seditio mely veszedelmes, minden erősségeket hamar elárulnak és feladnak, akkor ember nem tud kinek hinni; ki hogy meg nem történt, noha bizony könnyen megtörténhetett volna, kicsin dolognak tartják az emberek; de ha megtörtént volna, bizony nagyok tartanák; tudjuk, azelőtt is nagy hadakkal sem csendesedhettek le, hanem adományyal, békességgel kellett hozni az dolgot, minden injuriákat elfelejtnem.

Azt is idején megmondtam, hogy ha nem succedál ez indulat, hogy nagy veszedelem következik belőle, és nagy mutatio, ki még ide hátra vagyon, mert az emberek csak irritáltatának az háboruságra: jó módjával semmit nem cselekedének, dato pedig uno inconvenienti plura sequuntur. Ha az Skender basa hire igaz leszen, tudom, megtartóztat sok practicát és istennek nagy providentiája leszen; de ha úgy nem leszen, féltő, hogy Betlen nagy dolgot ne inditson, occasiója lévén most minden dologhoz. Azért kegyelmed jó vigyázásba legyen; Szakmárt az erdélyiek eleitől fogva igen kívánták Erdélyhöz applicálni, ha szerit tehetik, most érte lesznek, kire isten ne segítse. Kegyelmed mellett sokféle gondolatu emberek vannak; jószágokat is féltik, feleségeket is, gyermekeket; hogy tudnám, ki volna áruló köztök, én bizony nem tudom, de az bizonyos, hogy magyar magyar ellen nem igen szive szerint ontja vérét. Kegyelmed azt immár látta s megtapasztalta mind

Erdélybe s mind az rebelliókor, ez hitván indulat miatt szinte csak nagy gyűlölség szálla az emberek szívébe, kiből egyéb rossz dolognál nem következik, ha ő fölsége tempesteve eleit nem veszi, vagy palatinus uram, vagy más főurak által, elébb, hogysen mint gyűlés lenne; kire bizony gondot is kellene vjselni, holott tudják, mért kell ezt az persecutiót sokaknak szenvedni. Mióta Pázmány uram elment, azóta semmi levelét ő fölségének nem láttam. Ha csak így maradunk minden ótalom és segítség nekül, elég periculumba jutunk; de istenbe bizunk, ő szent felsége nem hagy bennünket, gondunkot viseli. Éltesse isten kegyelmedet jó egészségben. Datum Kassán 29. Julii Annó 1616.

Spectabilis Magnificae Dominationis
Vestrae

Servitor et Frater addictissimus
Comes SIGISMUNDUS FORGÁCH
de Gimes m. p.

(A egész levél Forgács írása.)
(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1616 oct. 12.

XXV.

Spectabilis ac Magnifice Domine et
Frater mihi observandissime. Salutem et servitiorum *stb.* commendationem.

Akarám kegyelmednek, mint jóakaró uramnak, atyámfiának tudtára adnom, hogy énnekem ő fölsége császár urunk azt parancsolja, hogy Bécsbe felmenjek Maximilián herczeg urunkhoz, hogy ott lévén, az ő fölsége kegyelmes akaratját megérthessem és tudjam magamot mihöz tartanom; ez üdő alatt hogy Dóczi uram legyen itt Kassán én helyembe, Dóczi uram pedig immár megindult vót és Eperjeshöz közel vót, hogy az ő fölsége parancsolatja érkezett, hogy itt maradjon; elég nehezen tére meg; de talám isten szegény hazánknak javára adta, kiről nem szükség többet írnom. Én azért édes öcsém ez jövő héten megindulok, és minthogy kegyelmedet úgy tartom, mintha egy vónék kegyelmeddel, nagy biztomba arra kérem, hogy ez üdő alatt legyen azon, hogy érthessen bizonyos hirt az erdélyi vajda szándéka felől, ha kijő-e Váradra és ha Jenőt ugyan meg akarja adni; sőt az mint ide hirdetik Váradot is

török praesidiummal akarja firmálni; Simony György mit akar az hadfogadással; hogy bizonyost értvén kegyelmedtől, az sok hamis hireket, kivel ő fölségét fel akarnák szegény hazánk ellen indítani, nyomhassam el, és ő fölségét és az szomszéd országokat is csendesíthessem és az szegény magyar nemzet felől való sok gonosz opiniókat vehessem ki szívekből, hogy ne ellenségeink, hanem jóakaróink legyenek; csak kegyelmed bizonyos hirrel tartson, hozzá kérvén Balog Gáspár uramot és több jóakaróit is, hogy az mit bizonyost érhetnek, kegyelmednek értésére adják; higgye meg kegyelmed, hogy hazámnak úgy akarok ez uttal is szolgálnom, hogy megmaradására és csendes, békességes állapotjára legyen; csak kegyelmedek is legyen segítségül, és az miben az dolgok vannak, engem igazán informáljon felőle. Minthogy kegyelmedet meghitt jóakaró uramnak, atyámfianak tartom, más dolgot is akarok kegyelmednek értésére adnom; csak küldje be hozzám Dóczy Ferencz uramot, úgy, hogy ez jövő vasárnap itt legyen nálam estvére. Éltesse isten kegyelmedet jó egészségbe. Datum Kassán 12. octobris Anno 1616.

Spectabilis Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et Frater addictissimus
Comes SIGISMUNDUS FORGÁCH
de Gimes m. p.

Alább: Hogy penig az kegyelmed levelei én kezemhez bizonyosan jussanak, Korlát uramnak irtam, hogy az kegyelmed levelét az gácsi tisztartóm kezéhez iktassa bizonyos embertől, annak tanulsága leszen tőlem, hogy valahon lesznek, igazán meghozzák, mert az postán eltévelyedhetnek az levelek.

Kivül más irással: 12. octobris 1616. Sigismundus Forgách. Redditi Ónod 14. die Octobris Anno 1616.

Külczim: Spectabili ac Magnifico domino Georgio Rákóczi de Felső-Vadász *stb.* Domino Fratri observandissimo, Sárospatak aut ubicunque fuerit sua Dominatio Magnifica, dies noctesque, Cito, citissime.

(A levél Forgács írása.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1616. oct. 13.

XXVI.

Spectabilis ac magnifice domine frater observandissime.

Servitorum *stb.* commendationem.

Sebesrül én esmég visszajöttem ide Kassára kedden; most az úthoz készülgetök, ez jövő héten megindulok isten segítségével. Igen akarnám, ha azonban valami oly bizonyos hirei kegyelmednek volnának, megirná. Ide igen nagy az hire, hogy Monoki Miklós is Debreczenben ment volna és ő is hadat fogadna. Én csodálkozom rajta, olyan nemes ember lévén Monoki Miklós mint merete megpróbálni; kegyelmed azért úgy vagy-e, vagy nem, menjen végére, és ha úgy találta, írja meg kegyelmed, hogy én is tudhassak gondot viselni reá. Palatinus uramnak is adja írása által értésére kegyelmed, mert nám az ő fölsége patens mandatumában is meg vagyon irva, hogy afféle embereket, az kik publicae pacis Turbatores volnának, palatinus uram citáltatgassa és juris ordine meg is büntettesse. Efféle dolognak idején eleit kell venni, mert ha gondot reá nem viselnek, efféle nemes emberek többen is megszoknak efféle tilalmas dolgokat gondot kell reá viselni, hogy idején ellene álljunk; kegyelmed azért informáljon minden dolgokról és az Monoki dolgáról is. Éltesse isten kegyelmedet jó egészségbe. Cassoviae 13. Octobris 1616.

Spectabilis Magnificae Dominationis Vestrae

Servitor et Frater paratissimus
Comes SIGISMUNDUS FORGÁCH
de Gimes m. p.

Alább Forgács kezével: Kegyelmedet azon is kérem, hogy addig az szállásomra ne szálljon, míg ő fölsége előtt véget nem érek dolgaimba, sok holvaló (*sic*) partékám lévén széllyel az házakba, bannám, ha szolgák és cselédek miatt kárt vallanék, kegyelmed az palatinus uram szállására szállhat addig.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Andreae Dóczy de Nagy-Lúcse *stb.* Szakmár.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

Az 1836-ban elfogatott LOVASSY LÁSZLÓ ÉS TÁRSAINAK PÖRÉHEZ.

Közli: K. Papp Miklós.

Bihar vármegye közgyűlésének irományáiból.

(Folytatás)

A 2-ik számban felhívott % alatti mellék.

Alóírtak ezennel elismerjük, hogy t. Lovassy István ur részére ő felsége kissebb cancelláriájából méltóságos personalis Somsich Pongrácz ur ő nagysága aláírásával költ compulsorium kegyes birói parancsolati melletti megkeresése közetkezésében az alább megírt kérdőpontokra következendő törvényes vizsgálódást és tanu vallomást vittünk légyen végbe: ugy mint:

Kérdő pontok.

1-ő Esmeri-e a tanu a katonai hatalommal elfogott ifju Lapsánszkyt? mióta? s mikép jutott esmeretségébe?

2-or Adja elő a tanú mit tud Lapsánszky-nak állapotjáról s életneméről? nevezetesen

3-or Beszélje el körülállásosan elfogatásának körülményeit s mind azt, mit e részben látott vagy hallott s Lapsánszky előtte vagy mások előtt is mondott volt?

4-o Vagynak-e Lapsánszky-nak szülei s tudakoztak-e azok a tanúnál fiok után? és mi történt az elfogatottnak vagyonával?

5-ör Kit tud ezen pontokra jó tanúnak nevezni?

Első tanú Czveczinai Therezia 52 esztendő s rom. cath. Vinter János pesti szabómesternek felesége letett hite után vallja az

1-re kérdésben forgó Lapsánszkyt két héttel befogatattása előtt, midőn a ház kapujára kifüggesztett czédulánál fogva hozzám jött quartélyt keresni, láttam legelőször, s mint lakómat ösmerem.

2-ra azon idő alatt, mig nállam lakott, a legcsendesebben s szelidebben viselte magát, úgy hogy reá semmi panasz nem lehet.

3-ra Elfogatattása előtt néhány nappal Lapsánszky előttem s leányaim előtt többször emlegette, hogy a Bánya városokba el fog utazni. Egyik pénteken pedig behíván en-

gemet szobájába, a házbért, ámbár időnek előtte volt, lefizette, s azt mondotta, hogy az éjszaka jóbarátival, kik 11 óra tájban érette el fognak jöni, czélba vett utjának indul, ugyanazon éjszaka gyertyát vévén észre a konyhában, kinéztem a szoba ajtaján levő kis ablakon, s láttam Lapsánszkyt kalap vagy sapka nélkül ugyan, de egyébiránt egészen felöltözve, szobájából a konyhán keresztül égő gyertyával ment ki, nem sokára ismét visszajött magánosan, s szobájába menvén, az ajtót maga után betette. — Rövid időre dobogást vettünk észre az udvaron, legidősebb leányom felugorván az ágyból, az udvarra szolgáló ablakon kinézett, s megdöbbenve azt mondta, hogy katonák jönnek be az udvarra, erre mindnyájan megijedtünk, ágyainkól felugrottunk, s mig ruháinkat felvettük, a katonák már a konyhába bejöttek, s Lapsánszky-nak szobájába mentek az ajtót magok után betevén. A zörgésnél észrevettük, hogy a szobában mindent kikotoráztak, rövid időre ezután Lapsánszkyt a katonákkal körülvéve elvezették. — Meg volt-e ijedve, vagy sem, a sok ember miatt nem láthattuk. A katonákkal egy kaputba öltözött ur is volt, kiről később hallottuk, hogy királyi fiscalis volt légyen. Lelkiismeretem megnyugtatása végett kötelességemnek tartom azt is említeni, hogy Lapsánszky elfogatattása előtt egy pár nappal a konyha tüzhelyén irásokat égetett el.

4-re Vagynak-e Lapsánszky-nak még szülei? vagy sem, nem tudom, mert rólok semmit sem hallottam. Vagyona pedig az elfogatáson jelen volt ur által bezárt szobában a kir. fiscus által a következett napokban összeirattatván, általa el is hordatott.

5-re Therézia és Victoria leányom.

Második tanu Vinter Theresia 28 esztendő s rom. kath. Vinter János pesti szabómesternek hajadon leánya letett hite után vallja az

1-re A ház kapujára kifüggesztve volt czédulánál fogva legelőször hozzánk jött Lapsánszky, s a szobát, melyben azután mintegy két hétig lakott, bérbe kivette, ezen idő óta esmértem őtet, az előtt soha sem láttam.

2-ra Mig nálunk lakott jámboran és csendesen viselte magát.

3-ra Minek előtte elfogták volna egy pár nappal minynajunknak több izben emlegette, hogy a Bánya városokba el fog utazni. Elfogattatása napján pedig édes anyámat, ámbár még ideje nem volt, a házbérrel kielégítette, és édes anyámnak, úgy nem különben nekem is azt mondotta, hogy az éjszaka jó barátai el fognak érte jönni, s azokkal el fog utazni. Ugyanazon éjszaka mintegy 11 vagy 12 óra tájban gyertyavilágot vévén észre a konyhában, édes anyám az ajtóban levő kis ablakon kinézett a konyhába, s látta, hogy Lapsánszky egészen felöltözve, de kalap nélkül szobájából a konyhán keresztül kifelé ment, nem sokára ismét visszajött s bement a szobába. — Rövid időre dobogást hallván az udvaron, kiugrottam az ágyból, s az udvarra szolgáló ablakból lenéztem, s megijedve láttam, hogy katonák jönnek be az udvarra, ezt a többinek is megmondván, minnyájan megijedtek, felugrottak ágyaikból, s míg ruhájokat magokra vették, a katonák feljöttek s a konyhán keresztül Lapsánszky szobájába mentek. — A zörgésről azonnal gyanítottuk, hogy mindent kikeresnek. Nem sokára Lapsánszkit katonákkal körülvéve elvezették, — a mi is oka annak, hogy nem láthattuk, meg volt-e ijedve vagy sem? a katonákkal egy kaputba öltözött ur is volt. Hogy pedig Lapsánszky midőn szobájából kiment, maga nyitotta ki a kaput, onnan gyanítjuk, mivel a kapu kulcs nálla volt, és azt nem vettük észre, hogy a katonák a kapun zörögtek volna. Azt, hogy Lapsánszky a tűzhelyen irásokat égetett el, én is láttam.

4-re Lapsánszky szüleiről soha sem hallottam semmit sem. — Vagyonát a kir. fiscus. összeírván elhordatta.

5-re Testvérem Vinter Victoria.

Harmadik tanu Vinter Victoria. 24 esztendőös rom. cath. Vinter János pesti szabó mesternek hajadon leánya letett hite után vallja az.

1-re Lapsánszkyval akkor ösmerkedtem meg, midőn elfogattatása előtt mintegy két héttel hozzánk jött quartélyt keresni, s azt ki is bérelte, az előtt soha sem láttam.

2-ra Mig Lapsánszky nálunk lakott, szeliden és csendesen viselte magát.

3-ra Befogattatása napját megelőző napjaiban Lapsánszky előttem is gyakran emlegette, hogy néhány jó barátival a Bánya városokba nem sokára el fog utazni, az nap pedig, melyet követő éjszakán elfogattatott, édes anyámnak a házbért lefizette, noha még ideje nem lett volna, s azt mondotta, hogy éjjél tájban jó baráti el fognak jönni hozzája s azokkal utnak fog indulni. — Éjszaka mintegy 11 óra tájban gyertyát vettünk észre a konyhában, melynek megvizsgálása végett édes anyám a szoba ajtajában levő kis ablakon kinézvén látta, Lapsánszky felöltözve kiment, nem sokára visszajött, s szobájába ment. Alig mult el 5 vagy 6 minutum, dobogást vettünk észre az udvaron, Therezia testvérem az udvarra szolgáló ablakon lenézvén, jelenti, hogy katonák jönnek az udvarra, mire nagyon megijedvén, minnyájan kiugrottunk az ágyból s az öltözéshez fogtunk; ezalatt a katonák a konyhán keresztül bementek Lapsánszkyhoz, a zörgésből észrevettük, hogy szobáját kikotorázták, s rövid időre ötet körülvéve, hogy meg se láthatánk tette-é behatást ezen eset rajta vagy sem? elvezették. A katonákkal egy kaputos ur is volt. Hogy pedig Lapsánszky maga nyitotta ki a kaput, mikor gyertyával kin járkált, mivel a katonák a kapun nem zörögtek, Lapsánszkyknál pedig a kapu kulcsunk volt. — Végre én is láttam, hogy Lapsánszky irásokat égetett el.

4-re Lapsánszky szüleiről soha sem hallottam semmit sem. Vagyonait a kir. fiscus. összeíratta s elhordatta.

5-re Testvéreim.

Mely általunk eképen kivett tanúvalomásról adtuk ezen kezünk aláírásával és szokott pecsétünkkel erősített bizonyosság-levélünket. Költ Pesten Januarius 13-n 1837. (P. H.) Ekstein Rudolf m. k. T. Pest vármegye szolgabirája. — (P. H.) Bod Dániel m. k. a tisztelt nemes vármegye rendes esküttje. — Jelen másolat eredetijével szóról szóra meggyez, Pesten februarius 18-n 1837. Farkas János s. k. a T. kir. tábla hites jegyzője.

A 2-ik számban felhozott // alatti mellék.

1836. october 12-n T. Gombos N. titt. kir. ügyvéd Fészl juratusa által magához

hivatott, némely diák nyelvböli fordításokra megkérendő, mit én magamra vállaltam, midőn pedig a kész fordítást neki visszavinném, ő Bécsbe utazott. — Ugyanazon év November 7-re ugyancsak a fentebb említett jurátus által ismét magához hivatott Gombos némely fontos dolgok közléseért, én ismét megjelentem, midőn a pamlagra letelepedtünk volna, Gombos ur ekép kezdé beszédét: „Én mostan Bécsben voltam, és ott megbiztak engem, hogy egy 400 pengő forintos hivatalra egy derék becsületes ifjut ajánljak, én azonnal barátom uramra gondoltam, mert épen oly ember kellene oda, mint barátom uram, ki a magyar nyelvben jártas, de alig jövök Pestre, és a causarum regalium directorral beszélek e tárgyról, ő azt nyilatkoztatja ki nekem, hogy barátom uram is a pozsonyi ifjak bajába van belékeverve (erre én nem tetszésemet nyilvánítám), én ugyan nem tudom, mennyire van barátom uram a bajba keverve, mert, megvallva, én e tárggyal nem vagyok ismeretes, hanem némely irományokból, melyeket a director most velem közlött, világos, hogy valami Lukáts nevű többször előfordul (ekkor a mellék szobából néhány iv irományt hozott elő) itt, nézze, többször előfordul neve.“ — Én erre azt felelém, hogy az bizonytalán más Lukáts lehet, mert én semmi titkos dolgokba és complotokba nem voltam belékeverve; mert az irományban úgy jött elő, mintha én több társaimmal csukott szobákban tanácskoztam volna, és ez engem felette föllehivett, mert én a nyíltság barátja vagyok, de ő csak mutogatni kezdé, hogy végre lecsillapodni kezdettem s engedtem akaratjának, hogy én lettem légyen azon Lukáts, s ő vigasztaláskép azt mondá: hogy én ugyan közöttök gyakran valék, de soha sem beszéltem, és 3 részre osztá fel a pozsoni bajba keverteket: „az elsőbe tartoznak azok, kik be vannak fogva s mások kik e terminus alatt pörbe idéztetnek; a második osztályba azok, kik itt ott szólottak, de nem tartottak huzamos beszédet, s nem annyira vétkesek, ezek a censurától fognak felfüggesztetni, — tán hallotta is barátom uram, hogy egy decretum érkezett, mely ezen felfüggesztést parancsolja, s e végett kell magát a censurandusnak 15-ik Novemberig bejelenteni; a harmadikba

tartoznak azok, kik néha néha jelen voltak gyűléseiken, beszédeiken, de soha sem szólottak, ezeket a director tanúknak használja.“ — Én sajnálkozásomat jelentém ki azon, ha a censurától felfüggesztetném. Én nem tudom — így folytatá ismét Gombos — mennyire van barátom uram a bajba keverve, mert én e tárggyal nem igen foglalatostkodtam, de én szeretem barátom uramat, mint testvéremet, én igen tiszta szívből segíték, ha tehetségemben áll, ezért hivatam is magamhoz, hogy legalább tudja, mihez tartsa magát, ha az alispán vagy a szolgabíró vagy a director elébe hivatnék; én legjobbnak gondolom, ha kivihetnök, hogy barátom uramat a fiscus, tanúnak elismerné, mert így a censurától fel nem függesztetnék, már én egy pár fiatal embert szépen kicsusztattam, mert tudom én azt, mennyire nehezen esik az a fiatal embernek, ha előmenetelében gátoltatik, azért csak azon kell igyekeznünk, hogy a fiscus fogadja el barátom uramat tanúnak.“ — Én e gondolattól nem igen idegenkedtem, mert örömet megvallom azt, mit tudok, de magam csakugyan még sem akarnám erővel tanúnak tolni, hanem compulsorium mandatum mellett kénytelen vagyok engedelmessékedni. — Ő ugyan mondá, hogy ez tőle nem függ, de mivel engem úgy szeret, mint testvéremet, egész erőből azon fog lenni, hogy compulsorium mellett tanú lehessenek, mi rám nézve igen nagy haszou, mert voltak többen, kik jelenték magokat az alispánnál, hogy készek tanúkká lenni, csakhogy a bajtól megmenekedjenek, de ezeket a fiscus nem fogadta el, mert büntetés vár rájuk. — Végre megállapodánk abban, hogy ő minden esetre kieszközli, hogy compulsorium mellett tanú lehessenek s biztatott egy uttal, hogy bátran valljak, a többek közt mondá, „csak valljon barátom uram bátran, s ne féljen attól, hogy magát compromittálni fogja, mert ezen valloások soha nyilvánosságra nem kerülnek, bár mennyit lármáznak is a vármegyék“ — s ismét továbbá: „csak valljon barátom uram bátran, a compulsorium ugyan meglesz, de barátom uram nemes ember, tud írni, tehát a juratusnak, ki a compulsorium mandatumot előmutatja, nem szükséges hallani a vallomást, barátom uram írni fogja azt, legalább nem

lesz zsenirozva, a jurátus pedig csak aláírja, — ezután dicsérni kezdé, hogy mily jó dolog van a cancellariánál, és olyan fizetésbe jövök, melyet csak öt hat év múlva nyerhetni meg, ezután a budai dicasteriumokat a hivatal tekintetében nem igen érdemesnek mondá, hogy a fiatal ember ott vesződjék; a prokátori pályát pedig súlyosnak s nyughatatlannak panaszolta; engem is jó hosszan és hizelegve eldicsért, arczom és képem kifejezéséből igen jó és jeles elmebeli tehetségűnek vallott. — Végre együtt hazuról elmenve az utsza szegeletén még o figyelmet gerjesztő bucsu-beszéddel vált meg tőlem kezeimet szorongatva, „barátom uram valljon bátran és jól, majd ha a cancellariához folyamodunk a 400 pengő forintos hivatalért, én magam teszem fel az esedezést s legfőbb érdem gyanánt a többieken felül azt is belétezzük, hogy barátom uram jól vallott, rám bízhatja magát, mert én e tárgyban annyit tehetek ott, mint Pállfy, s egyébiránt ha barátom uram jól vallott, az nekem is érdemül szolgál, mert én is a cancellariához szándékozom (ezt már ezelőtt több ízben is emlité t. i. hogy a cancellariához szándékozik) s ezzel elváltunk.

November 10-n ismét magához hivatott a fentebb említett juratus által, ki — mint-hogy egy barátom vala nálam — a mellékszobába hitt, s ezt mondá: „barátom uram, ha valami baja van, bizonyosan ha valaki, Gombos tud segíteni, én ismerem őt, csak bizza reá barátom uram egészen magát.“ Én fejet billenték s indulóra készültem, hogy vele menendjek, de ő sürgetős dolgot adva okul, azonnal eltávozik. — A hívott időre megjelentem Gombosnál s igen nyájasan fogadott, némi irományokat olvasott fel, többek közt a két Lovassy s Tomássy beszédeit, miket igen nagy figyelemmel hallgaték s kérdezé: „mit szólnék rájok“ — én felelém, „majd a vallomás alatt nyilatkoztatom ki, mit tudok felőlök.“ — Ekkor előmutatá a compulsorium mandatumot, mely a palatinalis cancellariából volt kiadva a feljebb említett juratus Fészl ur részére a fiscus dolgában, én azonnal azon észrevételt tevém, hogy juratus büntető perekben nem vallathat, és én így e szerint nem vallhatok, ő erre meglátszott indulni, azzal viszonozá észrevételemet,

hogy a director e tárgyban minden vallomásait juratus által vitette véghez, és hogy a kir. curia ezen vallomásokat authenticálta is; ezek ellen én Frankot s más commentariusokat hoztam fel, kik ellenkezőt tanítanak, de ő azt a praxisban nem fennállóknak vallotta, teoriában megengedi, hogy úgy van, de nem a praxisban; erre én csak azt kívántam, hogy a dologról nyíltan meg legyek győződve, halaszszuk el a vallomást holnapig, míg valamely öreg practicus procatortól e tárgyban felvilágosítást nyerendek, ő ezzel sem lön megelégedve, s mondá: „a director várja már a vallomást holnap reggelre s mit mondjak neki, midőn már felbízattam őt,“ — „mondjon akármit“ — „én nem szoktam hazudni“ — mondá — s még többeket, s kis gondolkozás után engedtem kívánatának, s késznek jelentém magam a vallomásra. — Ekkor behivatá a felebb említett juratust Feszlit, ki ugyan az egész vallatás alatt jelen volt, de csak a szoba másik oldalán. — Gombos után elmondám az esküt, ő fracto margine a kérdőpontokat jegyezte fel egyenkint, s én a másik oldalra véleményemet reá, de minden bevégzéskor fel is olvasám, hogy hallhassa a juratus ur, mert én cseppet sem érzék hajlandóságot a zsenirozásra. — A kir. ügyvédnek, mintha szándéka lett volna, hogy engem informáljon, abból gyanítám, mert a 2-ik pont épen olyan vala, melyet nem tudhaték, minthogy még akkor nem voltam Pozsonyban, mit én ugyan nem emliték, de ő oda tétetni nyilatkozott; midőn három vagy négy ponton keresztül estünk volna, és én egyikre sem tudhaték felelni, azaz nem-mel feleltem, ezt mondá: „hát már semmit sem tud?“ — „majd tán az alábbi pontokra tudhatok“ — volt válaszom. — És így lön vége a vallatásnak, mennyire felel meg kívánatainak, az ottani kezem iratából eléggé kitünik, melyet még mai napig sem authenticáltak. — A juratus aláírta a vallomást s nyugtatásomul erről bizonyítványt kérék, mit a vallomás előtt mind a juratus, mind Gombos ur megígért, most pedig a vallomás után mind a kettő megtagadott. — Lukáts Lajos m. p. — Alulírtak hitelesen bizonyítjuk, hogy tekintetes Lovassy István urnak ő felsége kisebb cancellariájából költ compulsorium k.

birói parancsolatnak előmutatása melletti megeresése következtetésében fentebb nevezett Lukáts Lajos urat a következő kérdőpontokra kihallgatván ugymint: — Nem szólítottott-é fel a tanu a kir. fiscus által s név szerint ki által arra, hogy nemes Lovassy László ellen a fiscus vádjai mellett tenne bizonytságot? s ha igen, mikép történt a felszólítás? — beszélje el környülállásosan, semmi körülményt el nem hallgatván — a fentebbi sorokban foglalt vallását írásban előnkbe terjesztette s azt nevezett Lukáts Lajos, ki is 23 esztendő, r. catholicus, nagy-váradai származásu s most a t. kir. táblának hitese jegyzője, hite letétele után előszóval is előttünk megerősítette. — Költ Pesten Januarius 14-n 1837. (P. H.) Ekstein Rudolf m. p. t. Pest vármegye szolgabirája. (P. H.) Bod Dániel m. p. a tisztelt nemes vármegye rendese esküttje. — Jelen másolat eredetijével szóról szóra megegyez. Pesten Február 18-n 1837. Farkas János a t. kir. tábla hitese jegyzője. (P. H.)
(Folytatása következik.)

KAZINCZY FERENCZ EREDETI LEVELEIBŐL.

(1786—1831.)

Közlő: K. Papp Miklós.

XXX.

Méltóságos Báró cs. k. Kamarás és Főispán,
nagy kegyességü, mély tiszteletü Uram!

A diaetalis articulások a tegnapi Ujhelyben tartott gyűlésen gróf Eszterházy József excellentiája, mint zempléni főispánunknak, előlülése alatt publicáltattak. Jelen voltam a publication, s közlöm Nagysággoddal a mit hallottam s láttam. Írásom alig olvasható, mert fekvé írom. A tegnapi nap megbetegített. — Soha sem láttam életemben olly gyűlést és olly módokat.

A martiusi gyűlésben a főispán jelen volt, és nem épen kis erőltetéssel reá ment arra, hogy Lónyai Gábor és gr. Desőffy József küldessenek. Azon feljül azt akarta, hogy a követek szabadon voxolhassanak a diaetán és ne tartozzanak magokat instructióhoz alkalmaztatni. Erre Szemere László ur azt

mondta akkor in publico, hogy az annyi volna, mintha magunk adnánk nékiek kötelet, a mire felakasztassunk. — Már akkor ugy nehezelt a főispán, hogy midőn az ebédnél egészségéért ittak, ő ugy ivott a statusok egészségéért, hogyha az első gyűlésben az instructiót visszavonják, s ezt vetette mellé: külömben declarálom, hogy soha többé e székbe nem ülök, s ezen szavaival asztalt bontott. — Kérdés lévén a diaetán, hogy az ígért adományt ne vonják-e vissza a rendek, ha a felség a gravameneket elő nem véteti, a vármegye ismét ellenkező rendelést tett azzal a mit Lónyaitól a főispán kívánt. Ezt Lónyai megbántani nem akarta, és így viszáirt a vármegyének, hogy ő a vele levélben közlött vármegye akaratját nem érti. A legvilágosabb értelmü lévén a néki küldött instructió, ezt a vármegyebeliek nagy nehezteléssel vették és Lónyai ellen fenekedtek. A főispán leirt, hogy maga is jelen lesz a gyűlésen. A Duna egy nappal megkéslelte érkezését, nem vasárnap, hanem hétfőn éjjel megérkezett csakugyan. Hétfőn tehát a gyűlés csak a Pesten állítandó muzeum dolgát vette elő. Garast adni forint után, ex statuto, mint Pest tett, nem akartak, hanem önnként adakozott kiki. Gróf Sztárai és b. Sennyei ezer ezer frtot, herczeg Preczenheim, a Rákócziak Sáros-Pataki successorok, 1500 adott. Többnyire garast ígértek az első birtokosok; én a Zemplénben fekvő kis birtokomból három garast, és ez nagy applasussal fogadtattott, mert ezt senki nem tette más. — Éjjel eljött a főispán, más nap reggel, a mint Ujhelybe bementem, minden felé hallám, hogy nagy kedvetlenséggel fogad sokakat. Volt kapitány Kandó urat, Bernát Ferdinánd urnak vejét, midőn ez hozzá complementirozni bement, egy szó nélkül hagyta béköszöntését elmondani, s az ablakhoz ment. Kandó búcsúzatlanul jött el. A Sessióba bejött. Béköszönt, hogy a statusok közt érzékeny szivvel jelen meg. De elmultak, ugymond, és így hallgatók. Mind ez a béköszöntés elférne három sor írásban. A notárius elmondta a felelő complimentet. A statusok egy hangot sem adtak, holott más-szor hangzott az örvendés jelle. Elolvastattak az articulások. A két követ elbúcsúzott. Senki

sem köszönte meg fáradságokat. Ebédre 80 személyt hitt. Én oldalt ültem szembe vele, hozzá 2 lépésnyire. A főispán balszomszédja gróf Klobusiczki Vincze, a jobb Sztáray Mihálynak Albert nevű igen derék fija volt. Ehhez nem szólott hármat, és így Sztáray, b. Sennyei, gr. Desőffy József, Szirmay Antal és András és Pál, Szemere László, Boronkay Gáspár és én, egy kotériát csináltunk, s igen vigan csevegtünk. A tokaji mellett mondám a szomszédomnak udvari consiliarius Szirmay Antalnak, hogy igyék a főispán egészségéért. Ez nem mert, ne hogy a főispán valami élelt mondjon mint másszor. B. Sennyei csakugyan ivott, de már akkor, mikor üresek voltak a poharak. A főispán nem kért bort s nem ivott, s felköltünk, a kávé alatt Sztárai, Desőffy meg magam egy ablakban vonánk magunkat, s köszönetlen eljövénk. Én estvére igen rosszul lettem. Még ma nincs hirem mi történt. De történhetett.

Újságokat ezeket hallottam: a mint ő felségének menyegzője megtisztelése végett a deputatio felment, a cancellaria egy oratiót ada b. Fischer egri érseknek, hogy azt a thronus előtt el fogja mondani. Elmondotta. A deputatio egészen elhült, midőn azt hallá, hogy a dictio végében ez áll: Religiositati Majestatis Vestrae Sacratissimae unice in acceptis referimus, quod Constitutio nostra adhuc vigeat. — Az oratoról különös, hogy az semmi újságban ki nem jött.

2) Kir. tábla assessora Bay Ferencz consiliarius ur Szent István keresztessé lett. Az új vitézek neveit gróf Wrbná olvasta fel. Ez Bayt nem ismerte, de ismerte Vay Józsefet, s tudta hogy ez nem kir. tábla, hanem septemviralis assessor. Azt hívén tehát, hogy e név megtévedésből iratott így, nem Bayt, hanem Vayt olvasta fel; s más nap ő felségét kelle megkérdeni, hogy a kettő közzül mellyik kapta a keresztet. Ő felsége, úgy mondják, egy Handbillétet ada ki, mellyben ez állott: Nekem soha sem volt az a gondolatom, hogy Vaynak a magam kegyelmemnek valamely tetszetős jelét adjam.

3) Az új császárné egy szeretetre minden tekintetben igen érdemes herczegné, s még külsője is igen szép.

4) Gróf Zichy herczeg Eszterházinak asztalánál azt mondotta, hogy Magyarországnak kell fizetni, hiszen a Tabaks Abaldóból ő felsége többet vesz mint Magyarországból. — Az egyik vendég azt terjesztette elébe a miniszternek, hogy hiszen a dohányt is Magyarország adja.

5) A diaetán ez volt mindennek a szájában: ad hatsz, mar ad hatsz.

6) Nagy Pált magához hivatta ő felsége, s emlékeztette, hogy jung és unbestanden. — Ez e szóval igyekezett magát tisztává tenni, Ich bin überzeugt, dass wenn Er. Maj. ein Abgesandter von dem Oedenburger Com. wären, Er. Maj. nicht anderst als ich sprechen würden.

7) Azon emlékezetes dictiójában, mellyben Nagy Pál a francia császár rólunk tett mondását említette, Nagy Pál nem csak nem mondott sérelmet, noha az emlékezet kedvetlen volt, sőt

a magyaroknak tántorithatatlan hűségek jeléül hozta fel azt.

8) Rhédeynek a legszorosbb barátjai voltak Lónyai Gábor, Berzeviczy Pál, s szolnokai bányász consiliarius Drevenák ur.

9) Ő felsége a vármegye követeit külön vette elő a diaetának mingyárt elején. Egy rendbelinek, nem tudom mellyiknek, azt mondta: Ich weiss dass in dem Corpus Juris einige Artikel zu finden sind, die man wider mein Verlangen anführen kann: ich weiss aber auch, dass dort einige für mich sprechende sind, und ich will sie schon geltend machen; ja, ich declarire, dass wenn ich meinen Zweck nicht erreiche, ich für die Constitution nicht garantire.

10) Az egész dolog az, hogy a német tartományok ő felségének a status terhei könnyítése végett 75 milliomot adtak. Mint-hogy mi magyarok azzal dicsekszünk, hogy mi praecipuam monarchiae partem effecimus, a ministerium azt kívánta, hogy Magyarország is ugyanannyit adjon.

Mindezeket Nagyságodnak mint főispánnak nagy interesséje van tudni. A tüzes fők ellenkeztek, a jó fők mint Vay József nem gondoltak a vad sokaság lármájával, s lelkek ismeretekben keresyén jutalmát hiv

és tiszta szólásoknak, megmondták mit ítélnék. Erdélynek is lesz diaetája. Adja Isten, hogy a fejedeleir és haza közt való felbonthatatlan szent nexus fel ne tépettessék. Ajánlom magamat kegyességeibe.

25. Febr. 1808.

Külczim: à Monsieur Monsieur Niclas Baron de Wesselényi de Hadad, Chambellan de Sa Majesté Impériale Royale Apostolique et Comte Suprême du Comté de Közép-Szolnok.

Debreczen, Somlyó,

Zsibó.

GR. KORNIS ANTAL KAMARÁS, hunyardmegyei főispánhoz stb. intézett levelek.

IV.

Excellentissime Domine Comes,
Domine mihi Colendissime!

Quemadmodum ex aestimatissimis Excellentiae Vestrae sub 19-na elapsi ad me exaratis litteris improvisam ratione recognitionis ab Inclyta Provincia annuatim mihi porrigendae benignitatem et liberam nullatenus promeritam oblationem percepi, ita non solum eidem pro hac gratias devinctissimas rependere, verum etiam Excellentiam Vestram rogare conor, ut praefatam recognitionem substituto meo Domino Generali Comiti a Czernin, cui ante aliquot postarum dies jam jam ea ratione cartam albam nomine meo signatam transmissi, suo tempore erga illum per perceptorem commissariam extradari permittere dignaretur; quam gratiam et benevolentiam in omnibus a me dependentibus servitij demereri studebo et consueto veneratione permaneo

Excellentiae Vestrae

Viennae, die 2-a Martij 1746.

obligatissimus servus
Princeps de Lobkovicz m.p.

Excellentissimo Domino Comiti Antonio de Kornis.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

V.

Excellentissime Domine,
Domine mihi Collendissime!

Posteaquam in procinctu eram me de novo Incljti Principatus Transilvaniae confinijis aproximare, et per eandem occasionem debito quo par est cultu Excellentiam Vestram personaliter revereri, nec non obsequiorum meorum promptitudinem realiter demonstrare anhelarem, inopinata accidit, ut Sua Sacra Caesarea Majestas, medio benignissimi rescripti ad me transmissi, gubernium isthoc Transilvanicum (mihi adeo charum) dimittendo, me ad aliud in Bohemia de novo erectum avocaret; Quapropter obligationis meae duxi hanc improvisam et minime opinatam summam gratiam Excellentiae Vestrae notificare, atque eandem de mea pro infinitis tam ab Excellentia Vestra, quam ab Inclyto Principatu expertis favoribus, devinctissima et vera sinceritate ac veneratione certiore reddere, qua ubique locorum perennare anheo

Excellentiae Vestrae

Viennae, die 17-ma Septembris 1746.

obligatissimus servus
Princeps de Lobkovicz.

Excellentissimo Domino Comiti Kornis.
(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

VI.

Méltóságos gróf és Ministerialis Consiliarius Ur!
nékem jó méltóságos Uram, Patronusom!

Bánom, hogy Excellentiádat, oly nagy méltóságu jó Uramat, ily csekély állapottal kell terhelnem, de kifogyván mindenünne, kéntelenítettém, bizván Excellentiád tapasztalt kegyességében, oda folyamodnom; alázatoson instállok tehát Excellentiádnak, mint-hogy statusom elmulthatatlanul az érvágást kívánja, méltóztassék Excellentiád maga magyar borbélyát egy napocskára, hogy rajtam eret vághasson, ezen emberemmel ide bocsátani, Isten is Excellentiádat érette megáldja, én is örökre elkötelezett alázatos szolgaságommal kívánom azt contestálnom, hogy

valamint voltam, úgy vagyok s lések is, míg élek, állhatatosan in omni devotione

Jó méltóságos Uramnak
Excellentiádnak

Ölyves, 11 Majj 1739

alázatos, de a balszerencsétől hánt
vetett, időnap előtt elvénuilt szolgája

TELEKI MIKLÓS m. p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

VII.

Méltóságos gróf Uram ajánlom Nagyságodnak alázatos szolgálatomat.

Csak későn jutott kezemhez minoriták provinciálisától küldött Nagyságod méltóságos levele. Méltóságos Horváth Károly Uram is csak ma érkezett estve felé; azért azon ló iránt nem tudósíthattam Nagyságodat előbb; ki is ajánlván igaz, köteles szolgálatját, obligációval veszi, ha ide Posonban méltóztatik Nagyságod küldeni említett lovat; postán nem akarván tudósítanom Nagyságodat méltóságos parancsolatja szerint, ezen landkocsis által kívántam mind eztet, mind pedig azt is engedelmesen tudtára adnom méltóságos gróf Uramnak, hogy a tudott két rendbéli dologról suis locis tettem passusokat, és jó karban vadnak, remélnem is óhajtott successusát mind a kettőnek; ő felsége camera-riusságával bizonyosan fog Nagyságod consoláltatni, midőn ez iránt következnék az resolútiói ő felségének, majd azon felséges aulicánál lévő instántiái is pedig jól foly, (így) már elküldetett szintén pro opinione, melyet akartam pro directione praesentibus alázatosan megírnom Nagyságodnak. Irtam consiliarius Csató Uramnak is ezen alkalmatossággal, valamint parancsolta Nagyságod, ha csak quo Maria Czellbül még nem tért volna vissza Nagyságod, s kívánok pedig szerencsés oda és visszamenetelt Nagyságtoknak, magamat az alatt is méltóságos gratiajában ajánlván maradok

Nagyságodnak

Poson, raptim die 9 Septembris 1741

alázatos, hív szolgája

RIKANÓCZY ANTAL m. p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

GR. KEMÉNY LÁSZLÓ LEVELEI
Gr. Petki Annához.

V.

Kegyes méltóságos grófném!
Különös jó méltóságos asszonyom!

Követtem az szent Dávid példáját, melyről emlékezet vagyon a szent írásban Sámuel második könyvének 16-dik versétől fogva az 23-dik verset is elolvastva. Mig éle és nehéz beteg vala az én szerelmes unokám Kemény László, sirtam, titkoson böjtöltem s imádkoztam szegénynek meggyógyulásáért, de midőn Istennek tetszett, ez mai napon reggeli két óraker hosszas és kínos nyavalyáiból szabadítani és szegénkét az ártatlanok seregibe az örökkévaló dicsőségben kiszólitani, a szent Dáviddal azt mondom, midőn kérdenék udvari szolgálaitól, hogy van, hogy mig az gyermek élt, addig sirt és böjtölt, már meghalva mért költ volna fel a földről és miért már ennék az után? Szent Dávid azt feleli, azt gondolom vala, hogy talán az ur könyörül én rajtam és a gyermek meggyógyul, de már minthogy megholt, miért böjtöljek, azzal vissza nem vonhatom, én mégyek már ő hozzája, ő nem jó vissza én hozzám; azért édes méltóságos grófné asszonyom, kívántam Nagyságodnak, mint házam édes anyjának, házamnak ily változását megírnom és jelentenem, minekelötte gyermekeim fájdalmi enyhülnének és Nagyságodnak szomorú levelek által magok udvarolhatnának.

A szegény h. Bornemiszsza Pálnak is hasonló szomorúsága csett, mert a mely nap egyik kolosvári kapun az örömeek napjára a lakadalomban szegény Uram békönne, másik kapun, a mint tudom, második kisasszonykáját halva béhozák Egeresből, melyet midőn a szegény Uram megértett volna, azonnal úgy mondva meg sem állapodék, hanem szomorán visszatére. Továbbra, midőn óhajtanám, hogy az Ur Isten Nagyságodat minden szomorú változásoktól oltalmazza, örökös tisztelettel élek halok

Nagyságodnak

Reggeli 9 óraker 12 Febr. Kolosvár 1767.

engedelmes, igaz szolgája

Gr. KEMÉNY LÁSZLÓ m. p.

Ezen házam iránt követett szent tettetését Istennek jelentse Nagyságod kegyessége által Gr. Mikes Antal uramnak is. Ma 12 órakor egy kriptában tészik szegény unokácskámát az franciscanusokhoz.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

VI.

Kegyes jó méltóságos grófném!
Kegyes asszonyom!

Vasárnapi s hétfői kemény hideglelésem után kedden méltóságos commendozó generalis Uram ő Excellentiáját Felvinczen tisztelhetnem, hettőn estvére ide érkeztem, ő Excellentiája peniglen Károlyvárról egy órára délután ide érkezett. Gyermekimnek ő Excellentiájához tett udvarlások nem volt kedvetlen, alkalmas kedvet mutatott ő Excellentiája nekem is teljes öröömre; azt penig, hogy Nagyságod betegeskedik, értvén leányomtól, valójában sajnálom, s kívánok gyógyulást teljes öröömre és consolatiómra; mihent a generalis elmégyen innen, mindjárt visszamégyek Csombordra, s ott mulatok egy darabig, s az alatt is penig maradok minden örökös tisztelettel

Nagyságodnak

1767. 7-ma Julj, Felvincz

igaz és örökös tisztelő hiv szolgája
Gr. KEMÉNY LÁSZLÓ m. p.

Kivül a gr. Kemény László irásával: Az veres pecsét szükségből esik meg, mivel nem magam házatól kelvén az levelem, a gyászos spanyolviasz Csombordon (van.)

Külczim: à Mademe Madame Comtesse Douairiere Kornis née Comtesse de Petki Dame de croix.

a

Clausenbourg.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

VII.

Drága kegyes méltóságos különös jó grófné!

Az hideglelésemnek rázása után fordulván hévségre nyavalyám, ezen forróságom alatt is, hogy Nagyságodat ne tisztelném, nem szenvedhetém. Ezen nyavalyám változtotta szándékomat mind az innepre, mind az

temetésre, mind Nagyságod különös tisztelőre, hogy Kolosvárra béindulnék. Édes kegyes grófné vagyok

Nagyságodnak

1767. 14. Aug. Csombord.

változhatatlan örökös tisztelője

Gr. KEMÉNY LÁSZLÓ m. p.

Külczim: a Madame Madame Comtesse Anna Douairiere de Kornis née Comtesse de Petky Dame de Croix.

Clausenburg.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

VIII.

Kegyes kedves méltóságos grófném,
édes jó különös méltóságos asszonyom!

Az midőn már Nagyságodnak igen régtől fogva semmi híret nem hallhatom azon kívül, hogy már régen Nagyságod Kolosvárról kiment, (de hová még most sem tudva) Nagyságodat örökre tisztelő szívem sindeveszik, nem tudván méltatlan fátumomnak okát és megvettetésemnek fundamentumát; idegen dolog nekem Nagyságod kegyessége nélkül már tovább Kolosvárról is gondolkodom.

Most kedves menyem Kolosvárra indulva küldöm tőle Nagyságodat tisztelő levelemet (bátor nem egész bátorsággal); három rendbeli levelemre már Nagyságodtól választ nem vehetve, hogy ezzel is alkalmatlan ne légyek, de minden félelmemet elosztatja az az örökösen Nagyságodhoz való tiszteletem, melylyel, porrá mig testem válik, vagyok mint egyetlen egy szívem nyugodalmának

édes méltóságos grófnémnak, Nagyságodnak

Csombord, 5-ta Novembris 1767.

elfelejtett, de úgy is engedelmes és különös tisztelő hive, állhatatos szolgája

Gr. KEMÉNY LÁSZLÓ m. p.

Külczim: Madame Madame Comtesse Douairiere Anna de Kornis née Comtesse de Petky Dame de Croix.

a

Clausenb irtg.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

Kolozsvár 1848-iki JEGYZŐKÖNYVÉBŐL.

(Folytatás.)

April. 18 1848. szónok Gut János aa. elnöksége alatt (a tizedi képviselőkkel együtt) tartott közgyűlésben:

90.

A nemes tanács bejövén és helyét elfoglalván, főbíró Groisz Gusztáv aa. elnöksége alatt tartott közgyűlésben olvastatott az april 17-én tartott előbbi közgyűlés jegyzőkönyve:

megállíttatott.

91.

Ugyanekkor a 89. számú határozat közzetkeztében a kérelmeket Magyarországra Pestre a nádor ő fenségéhez és a magyar ministeriumhoz felviendő küldöttségre önként vállalkozók bejelentvén magukat, főbíró aa. neveiket felírta és felolvastván:

azokat a közgyűlés elfogadta, a kik névszerint ezek: 1) Jónás Ferencz, 2) Simon Elek, 3) Hegedüs Sándor, 4) Brassai Samu, 5) Minorics Károly, 6) Bán István, 7) Nagy Péter, 8) Biasini Domokos, 9) Vászi Tóbiás, 10) Schütz József, 11) Olasz Károly, 12) Csehi Sándor, 13) Zágoni Szabó Mihály, 14) ifj. Kelemen Mihály, 15) Biasini Ferencz, 16) Dietrich Samu. 17) Márk Samu.

92.

A jegyző felolvassa a 89. számú határozat közzetkeztében urunk ő felségéhez, a nádor ő fenségéhez, a magyar ministeriumhoz, a f. k. kormányzékhez intézett felírások, ugy az erdélyi törvényhatóságokhoz intézett fölszólítás fogalmait:

a közgyűlés megállította, elfogadta, s azokat tisztába iratni, a törvényhatóságokhoz szólót kinyomatni és elküldetni határozta, s a holnapi napra kitűzvé a követválasztást, ezzel a közgyűlés eloszlott:

A felírások a következők voltak:

1.) Urunk ő felségéhez:

Szentséges császári királyi apostoli Felség, legkegyelmesebb Urunk!

A fölmerült rendkívüli események között a felséged által már különben is meg-

ígert országgyűlését a felséged kegyelmes helybenhagyása reménye alatt törvényes királyi kormányzója a jövő május 29-ére kihirdetni s erre városunkot is követői általi megjelenésre fölszólítani méltóztatván, a midőn e felett mai közgyűlésünkben tanácskoznánk, fölmerült a felséged által az országgyűlésre küldendő biztosnak is kinevezése, és midőn megfontoltuk, hogy a jelenben mutatkozó országos mozgalmak biztos vezetésire a legkitünőbb tehetségű és bölcs tapintatu vezér szükséges; midőn mérlegeltük: hogy Erdélynek Magyarországgal szoros egyesülése a két országban nemcsak közhajtássá vált, hanem annak mielőbbi létesítésit mind a felséged királyi széke szilárdítása, mind a két ország jólléte hatalmasul igénylik; s e két ország egybeforrasztása nagyszerű munkáját csak magos elhivatásu kormányfő végezheti; és midőn e tehetségeket összpontosulva felséged szeretett rokónában, Magyarország érdemdús nádorában, s legméltóbb királyi helytartójában, István főherczeg ő fenségiben szemléljük,—jobbágyi mély hódolattal, egyszersmind fűi teljes bizalommal emeljük buzgó esedezésünket felséged atyai szívéhez, méltóztatnék István főherczeg ő fenségét a jövő országgyűlésre királyi biztosának, személyesének legkegyelmesebben kinevezni, s ezzel országunk minden rendü lakosit megörvendeztetni. — Örök hódolattal s a legmélyebb tisztelettel levén

Felsőgednek

legalázatosabb szolgálai s legűbb alattvalói: sat.

2.) A nádorhoz.

Főnséges Királyi Főherczeg, Magyarország Nádora, Királyi Helytartó, Főnséges Ur!

A népek és nemzetek sorsát intéző mennyei gondviselés főnségednek juttatá azon dicső elhivatást, hogy az európai jelen rázkodások árjába a magyar nemzet hajója nem csak el nem sülyedett, hanem az ígért szabad földére kiköthetett; főnséged magass közbenjárásának köszöni a magyar nemzet, hogy politikai átalakulása, oly kevés percz alatt, a mi a világtörténetbe példátlan, egy csepp vér nélkül, mégis üdvárasztólag mehetett keresztül; örök betűkkel les

történet könyvébe följegyezve és a hálás magyar nemzet mindenik fia szívébe, a míg él, kitörülhetlenül bevésve. — De a nagy munka még nincs egészen bevégezve, vannak még teendők, úgy a királyi szék szilárdítása, mint a nemzet erősítése körül. S ide tartozik legfőképen a két Magyarhon egyesítése, egybeforrasztása. E nagyszerű munka létesíthetősire van most felhiva a két ország. E lesz tárgya a jövő május 29-ére egybehívott erdélyi országgyűlésnek. A minek üdvös sikerét akkor remélhetjük legbiztosabban, ha ennek vezetése, elintézése bölcs tapintatu és magas állásu kormányfőre lesz bízva. — Főnnséges ur! A két Magyarhon egyesítése dicső nagy munkáját a főnséged áldásthozó kezeibe tesszük le. S teljes remény táplálja szívünket, hogy fennséged a két ország méltóságát igénylő esedezésünket, s velünk együtt, hisszük, mind a két országét, atyai és honfiai szívére méltatja. — Esedezünk ez okból: Fogadja el főnséged az erdélyi jövő és hisszük utolsó, de örökre nevezetes országgyűlésre, Urunk ő felsége által könyörgésünkre átruházandó királyi biztosi nagy hatalmat, s tegye boldoggá örökre a hű magyar nemzetet.

Örök hódolattal és őszinte ragaszkodással lévén főnnségednek

mindenkor szeretve tisztelő hű
alattvalói: sat. sat.

3.) A független felelős magyar miniszteri testülethez.

Nagytekintetű Országnagyok, nagyhivatásu honfiak!

Vezéri kezökbe van letéve a nagy és hatalmas Magyarország oly dicsően kivitt átalakulása további foganatosítását igénylő roppant nagy munka. A minek egyik legfőbb ága, a két testvérhon egybeolvasztása. Űtött a hatalmas idő világ órája, és szerencsésen hatott ez a két ország füleibe; fel fogta, megértette a nagyszerű hangot, s néhány perc alatt megteremté azt, a mit csak századok vajudása állíthat elő. Ennek hatalmas szüleménye lesz a két Magyarhon tetteleges egybekapcsolásából előpattanó erős férfi, daczolni kész a rohanó vésszel, s legyőzni bíró az ármány sötét seregét. De

hogy ez erős férfi megszülessék, mulhatlan feladatunk, e dicső munka végrehajtására minden erönket öszpontosítani, vállvetve munkálni, s e végre magas elhivatásukat is igénybe venni. A legnagyobb bizodalommal hívjuk fel a tett mezejére, résztvéve munkáljanak a nagy czél elérhetésébe; s hatalmas közbejárásukkal eszközöljék ki, hogy ő felsége a jövő május 29-én kinyitandó erdélyi országgyűlésre küldendő királyi biztosi hatalmat a mindkét ország által szeretve tisztelt nádor ő főherczegsége személyére ruházni, a nádor ő főnnsége pedig azt elfogadni kegyesen méltóztassék. Mert teljesen megvagyunk győződve arról, hogy az óhajtott sikert a két honra nézve csak így érhetjük el legezélszerűbben.

Minden reményünket hatalmas közremunkálásukba és közbejárásukba helyezve s magunkat rendületlen hazafiságukba ajánlva maradunk

legőszintébb tisztelőjük
és alázatos szolgáljuk: sat.

4.) Az Erdélyi Felsőéges Királyi Főkormányzékhez.

Felsőéges Királyi Főkormányzék!

A jövő május 29-ére egybehívott országgyűlés tárgyába e f. évi április 11-ről 5016 szám alatt leküldött kegyelmes rendeletét tisztelvén közgyűlésünk, midőn e felett tanácskoznánk, fölmerül azon indítvány, hogy a jövő országgyűlésre küldendő királyi biztosnak a legczélszerűbb lenne megkérni Magyarország nádorát István főherczeg ő főnnségét; ez indítványt örömmel fogadván el a közgyűlés, ennek elérhetése végett fölírast határozott nem csak Urunk ő felségéhez, hanem István főherczeg ő fennségéhez is, úgy a felsőéges királyi főkormányzékhez és a felelős magyar miniszteri testülethez, sőt fölszólítást az erdélyi törvényhatóságokhoz is, hogy ebbe egyetértőleg közremunkálni méltóztassanak, sziveskedjenek. E végre mai napon a felirásokat és fölszólításokat meg is tesszük, s egyuttal alázatos tisztelettel és legteljesebb bizodalommal folyamodunk a f. k. kormányzékhez, hogy méltányolva hazafiai szándékunkat, s mérlegelve a jövő országgyűlés nehéz föladatát, midőn annak

szerencsés megoldását a nádor ő fenségétől legbiztosabban remélhetjük, méltóztassék Urunk ő felsége előtt, ide zárt alázatos esedezésünk felküldése mellett, kegyesen kieszközölni, hogy szeretett rokonát, Magyarország nádorát és királyi helytartóját, a közelebbi országgyűlésre királyi biztosságának kinevezni legkegyelmesebben méltóztassék; egyszermind a nádor ő fenségét is megkérni, hogy azt elválni kegyeskedjék. — Örökös mély tisztelettel lévén

a Főlséges Királyi Főkormányzéseknek
alázatos szolgálai: sat. sat.

5.) Erdély Törvényhatóságaihoz.

1815. 1848.

Tekintetes nemes (Rendek, megye, Tanács és v. közönség:) sat.

Kedves barátink, atyánkfiai!

Kolozsvár sz. k. várossa honszerető polgárai megértették az idő hatalmas intését; az európai átalakulás korszakában felkarolták a haza szent ügyét; s megtették mind azt, a mire a jelen nehéz körülményekben hivatva voltak. De mint magukban csekély erővel bírók, csak úgy mulkálhatnak biztosan a haza ügyében, ha a hon minden polgáraiban rokonszenvre találhatnak. Egyesült erő és lángoló honkebel állithat elő mindent és teremthet csodákat. — Előttünk áll most a legnagyobb feladat: a Magyarhon függetlenné tétele megszilárdítása, s az európai hatalmas országok közé fölemelése . . . most vagy soha. — E végre áll előttünk a május 29-ére egybehívott rendkívüli országgyűlés, a melynek szavától függ a haza jobb léte, vagy végképi elsüllyedése; és ez az egyetlen ige nem más, mint a két testvérhon egybeolvadása: az Unió! Ebben, csak ebben rejlik minden üdv, a miben elnyomorult szegény hazánk örökre részesülhet. Ettől át meg áthatva, a mai napon tartott közgyűlés utasításul adta megválasztandó követeknek: „hogy minden más tárgyat mellőzve az országgyűlésen nyíltan mondják ki: hogy Magyarhonnak Erdélyyeli egyesülhetése tárgyában kelt magyarországi törvényczikket elfogadjuk, nem csak, hanem a két

hon tetteles egyesülését föltétel nélkül kívánjuk életbe is léptetni. Továbbá jelentsék ki: mikép a magyarhoni csak most bevezetett országgyűlésen alkotott törvényeket, mint az unió létesítésével szoross kapcsolatban levőket, hasonlólag elfogadjuk. Végre fejezzék ki: hogy az uniónak megestéig, egyedüli törvényes kormánynak az ő felsége nevében igazgató erdélyi királyi kormányzékot tekintjük; az unió aránt a közelebbi országgyűlésen hozandó törvénynek ő felsége általi szentesítése után pedig az ország igazgatását azonnal ő felségének felelős magyar ministeriumára ruházzuk.“ — Azonban, hogy az üdvös hönegységet a jövő országgyűlés megteremhesse, ennek sikerét legbiztosabban akkor remélhetni, ha az országgyűlés vezetése, elintézése, bölcs tapintatu és magoss állásu kormányfőre lesz bízva; erre pedig különösen Magyarország érdemdús nádorát, István főherczeg ő fenségét szemléltük ki; s ennek elérhetése végett folyamodtunk is mai napról ő felségéhez, fiui bizodalommal esedezve: hogy a jövő országgyűlésre királyi biztosság fenséges rokonát és királyi helytartóját kinevezni legkegyelmesebben méltóztassék. Esedeztünk a nádor ő főherczegségének is külön, hogy e czélből a királyi biztosi nagy hatalmat elfogadni kegyesen méltóztassék. Folyamodtunk e végre a felelős magyar ministeri testülethez, ugy a felséges királyi kormányzékhoz is, hogy hathatós közbejárásukkal ezt kieszközölni kegyeskedjenek.

A mit is oly bizodalmas kéreessel tudatunk a tekintetes nemes (rendekkel, megyével, v. tanáccsal, v. közönséggel) hogy felkarolva a haza szent ügyét, maguk részéről is egysítsék velünk egyetértő kérésöket, s azokat az illő helyekre mielőbb feljuttatni sziveskedjenek. Állandó szeretettel és bizalommal lévén

Kolozsvár szabad királyi várossa tanácsa és v. közönsége aprilis 18-án 1848-ban tartott közgyűléséből.

szives baráti s attyokfiai
GROISZ GUSZTÁV s. k. főbíró.
GUT JÁNOS s. k. szónok.
GYERGYAI FERENCZ s. k. jegyző.
(Folytatása következik.)